

ג' המז - יום ההולדת
של ב"ר צביה מלובאניטש ז"ל

יחזק מבחינה

חלק ב'

מעלת לימוד תורת הצדיק לאחר הסתלקותו

"עליה לציין הצדיק" ממרחקים - ע"י לימוד תורתו!

"שפתותיו דובבות בקבר" - טעם ההשתוקקות לכך

"את הכתבים אני משאיר לכם!"

פתח דבר

תוכן עניינים

בעזרה"ת.

לקראת ג' תמוז, יומא דהילולא רבה של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, קונטרס יתיר מבחירה' - חלק שני, בהמשך לקונטרס שהו"ל על ידינו שנה שעברה, בעניין המשך פעולת הצדיק והשפעתו בעולם לאחר הסתלקותו.

קובץ זה מוקדש במיוחד לעניין לימוד תורת הצדיק לאחר הסתלקותו, ויסוד הדברים באגרת ניהומין שכתב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע לתלמידי רבו הרה"ק ר' מענדל מוויטעבסק נ"ע לאחר הסתלקותו (תניא אגה"ק סי' כז), ובה מניח יסודות בעניין המשך פעולת הצדיק לאחר ההסתלקות, ויתבאר (ע"פ המבואר בסה"ק) שאפילו מי שלא הכירו את הצדיק בחייו יכולים להתקשר אליו ולקבל ממנו השפעות על ידי הלימוד בכתביו, ועד שהלומד תורת הצדיק מתקשר אליו ומקבל ממנו משל ה' משתטח על קברו.

בקובץ זה יבואר כיצד הצדיק מכניס כל עצמותו בתוך דברי תורתו, וכיצד מרומם הצדיק את הלומדים בספריו. עוד יבואר בקובץ זה עניין "שפתותיו דובבות בקבר", וכהוספה יובא ביאור בדבר סילוקן של צדיקים במוצאי שבת, תוך שמוותרים על "סימן יפה לו" בעבור צאן מרעיתם.

הביאורים בחוברת הם עיבוד מתוך שיחות ומכתבי רבינו זי"ע ביחס ללימוד תורתם של צדיקים שכבר עלו השמימה. ובקשר ליום ההילולא ג' תמוז, ראינו לנכון להביא תמצית מתוך כמה דברים שביאר רבינו עצמו בקשר ללימוד תורתם של צדיקים לאחר הסתלקותם.

ובהתקרב יומא דהילולא רבה, סמוכים ובטוחים אנו שרבינו זי"ע, עומד ומתפרס להדום כסא מרום, לבקש רחמים על דרא דעקבתא דמשיחא, דור עני, להושיע את ישראל בעת צרתם, ולהחיש להם ביאת גואל צדק בעגלא יידן ובזמן קריב.

מכון אור החסידות

ימים הסמוכים ליום ההילולא ג' תמוז ה'תשפ"ה

מעלת לימוד תורת הצדיק לאחר הסתלקותו..... ב

עומק דברי המבואר בסה"ק שלאחר עליית הצדיק השמימה, נמצאת רוחו בלומדי תורתו, גם אצל אלה שלא הכירוהו ולא למדו ממנו בחייו

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 540. חכ"א עמ' 174. שם עמ' 176. חכ"ז עמ' 24 ואילך. חכ"ח עמ' 11 ואילך. חל"ב עמ' 23. אגרות קודש ח"ג עמ' רמא ואילך. עמ' שה ואילך. תורת מנחם חט"ז עמ' 241. חר"ט עמ' 304 ואילך)

"שפתותיו דובבות בקבר"..... ט

ביאור תשוקתם של דוד המלך ואמוראים קדושי עליון שיהיו שפתותיהם דובבות בקבר, המעלה בזה והמשלים מ"קונדיטון" ו"חמר עתיק", ובמה נשתנו אלו שביקשו במיוחד שיאמרו שמועה מפייהם

(ע"פ אגרות קודש ח"ב עמ' מו ואילך, פב ואילך)

נשיאי ישראל מוותרים על "סימן יפה לו"..... טו

ביאור מה שמצינו בכמה צדיקים שהסתלקו במוצאי שבת, אף על פי שאינו "סימן יפה", והוא מחמת שמכבדים טובת צאן מרעיתם על פני טובת עצמם

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 33. ח"ג ע' 8 ובשזה"כ)

צוות העריכה וההדפסה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברסטרם, הרב צבי יהושע זלמן, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שויכה

מכון אור החסידות/ מניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st.
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להעזרת והארת:

מ"ל מערכת: 5717 * orhachasidut@gmail.com

וזאת למועד, שבדרך כלל לא הוכחו הביאורים באופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"ש והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור ובאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגויות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), וימצא מוב, ויובל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

מעלת לימוד תורת הצדיק לאחר הסתלקותו

עומק דברי המבואר בסה"ק שלאחר עליית נשמת הצדיק השמימה, רוחו של הצדיק
נמצא בלומדי תורתו, גם אצל אלו שלא הכירוהו ולא למדו ממנו בחייו

פתיחה

אחרי הסתלקות "הרב הגאון המפורסם איש אלקים קדוש נ"י ע"ה פ"ה מהור"ר מנחם מענדל נ"ע" מויטבסק בעל "פרי הארץ", כתב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע אגרת תנחומין מיוחדת (תניא אגרת הקודש סי' כז) אל "הנדכאים הנאנחים והנאנקים", לנחמם על הסתלקותו, ובין הדברים כתב שהצדיק משאיר את חייו הרוחניים ב"נפש כל חי הקשורה בנפשו", וזאת "בכל אחד ואחד כפי בחינת התקשרותו באמת ואהבתו אהבת אמת הטהורה".

ומסיים כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, שאלו שמצידם דבוקים אל הצדיק, אזי "כמים הפנים וכו' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח", והצדיק אף הוא מתקשר עמם, וגם אחרי ההסתלקות "רוחו עומדת בקרבינו ממש", ו"גם בזה העולם המעשה, היום לעשותם, אשתכח יתיר", שרוח הצדיק נמצאת בעולם הזה יותר מבחייו.

ובמאמר "ענין ההשתטחות" (המיוחס לבנו כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע - נדפס בספר ההשתטחות עמ' כד) ביאר, שחיי הצדיק נשארים לא רק באלו שהיו דבוקים בו בחייו, אלא "אף אותם שלא ידעו בו ולא הכירו בו בעודו בחיים חיותו, רק שלמדו בספרים הקדושים שהניח ברכה אחריו ונהנים מאור זיו תורתו ומתחזקים על ידי זה בעבודת ה'", הנה "בוודאי גם המה נקראו תלמידיו", משום ש"גם המה מאמינים בצדיק שהוא ומקבלים ממנו אור תורתו".

העולה מכל האמור הוא, שאחד האופנים בהם רוחו של הצדיק נשארת "בזה העולם המעשה", באלו הדבוקים בו, הוא על ידי שלומדים את תורתו.

עניין זה צריך לביורר ולהעמקה, הלא מדובר כאן בלימוד תורתו של הצדיק שהניח אחריו, והצדיק עצמו כבר נסתלק לגנוי מרומים, וכיצד לימוד התורה שחידש מקשר ומקרב את הלומד אל הצדיק עצמו, עד כדי כך שעל ידי לימוד תורתו אפשר לקבל מרוח הצדיק עצמו, גם כעבור שנים מהסתלקותו.

והנה, אמרו חז"ל (יבמות צז, א) "כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר" (וראה לקמן ביאור ענין זה בארוכה), וביאר בספר מאור עיניים (להרה"ק וכו' מוהרמ"נ מטשערנוביל - לקוטים למס' שבת בתחלתו) בשם הבעש"ט ש"אפשר לומר כי זה בחי' השתטחות

על קברי הצדיקים, כי דיבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו, וזה הלומד, בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא ושפתותיו דובכות בקבר, כנודע זה מדברי הבעש"ט נבג"מ, ונקרא בחינה זו השתטחות על קברי הצדיקים שהן דבריהם שלומד ומזכיר היום הלומד כו".

ונמצינו למדים יסוד חשוב מדברי המאור עיניים בשם הבעש"ט, ש"דיבורי הצדיק שם קבור וטמון החיות" של הצדיק, אך גם זה צריך לביאור רחב, כיצד נמצאת חיות הצדיק בתוך דיבוריו ותורתו.

א. הצדיק "הניח" את עצמו בתורתו

"אנא נפשי כתבית יהבית"

בכדי להבין את הענין על נכון, יש לבאר תחילה את ענין הדביקות בהשי"ת הנפעלת על ידי לימוד התורה:

כשירד הקב"ה על הר סיני, התחיל את עשרת הדברות בתיבות "אנכי ה' אלקיך", ואיתא בגמרא (שבת קה, א (לגירסת הע"י)) ש"אנכי" הוא נוטריקון של "אנא נפשי כתבית יהבית", ופירשו בסה"ק (ראה לקוטי תורה שלח מח, ד ואילך, אוה"ת יתרו ע' תתקא ואילך, ועוד) דהיינו שבנתינת התורה בהר סיני לא נתן הקב"ה לישראל רק חכמה והלכות, אלא הוא עצמו ית' "נכתב" ו"ניתן" לישראל בתוך התורה.

ויש לבאר את מהות ענין "אנא נפשי כתבית יהבית":

כי הנה, לכאורה אינו מובן כלל החידוש שהי' בנתינת התורה בסיני, שהלא גם בדורות שלפני כן היו ישראל לומדים תורה. וכפי שמצינו שהי' לימוד תורה בשיבתם של שם ועבר, והאבות הקדושים למדו תורה, ועד ש"לא פסקה ישיבה מאבותינו במצרים" (יומא כח, ב כגוסת הע"י).

ומכיוון שהיו אבותינו עוסקים בתורה מימים קדמוניים, אינו מובן מה התוסף ונתחדש כשירד הקב"ה ונתן לנו את תורתו?

והביאור בזה הוא, שישנו הבדל עיקרי ומהותי בין הלימוד של האבות לבין לימוד התורה שממתן תורה ואילך. כאשר האבות למדו תורה, היו "לוקחים" ומשיגים מן התורה בכח עצמם, לפי כח שכלם, אך במתן תורה "נתן לנו את תורתו". והיינו, שאז נתן לנו הקב"ה עצמו את התורה מלמעלה בכח הנתינה שלו ית'.

ונתינה זו מאת הקב"ה עצמו לא הייתה ענין זמני בלבד, בעת נתינת התורה בהר סיני, אלא הקב"ה "נתן" את עצמו בתוך התורה באופן שכל פעם שיהודי לומד תורה הרי הוא תופס בו ית' כביכול. וזהו הפירוש הפנימי ב"אנא נפשי כתבית יהבית" – שהשי"ת "הכתיב" ו"נתן" את עצמו בתוך תורתו הקדושה. ומאז, הנה בכל זמן ועת, כאשר יהודי לומד תורה, הרי הוא מתחבר ומתדבק במהותו ועצמותו ית"ש!

וכלשוננו הקדוש של כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא (פמ"ז): "שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו יתברך בתכלית היחוד, והרי זה כאילו נתן לנו את עצמו כביכול".

ובזה ביאר אדמו"ר הזקן (תורה אור יתרו סז, ב) את לשון הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" (יתרו כ, א), שהלא לכאורה תיבת "לאמר" אין לה הבנה, שבדרך כלל פירושה הוא לאמר לאחרים, ובמתן תורה הלא היו כל ישראל, ומבאר, שממתן תורה ואילך ניתן הכח שכאשר יהודי לומד, אזי התורה שיוצאת מפיו אין אלו דבריו, אלא "דבר ה' ממש שנאמרה למשה מסיני", וזהו "לאמר" – "לאמר מה שכבר נאמרה", היינו שלימודו של היהודי הוא כעין נתינת התורה בסיני, ודבר ה' ממש יוצא מגרונו.

ומזה מובן החילוק וההפרש העצום שבין קודם מתן תורה ולאחריה: קודם מתן תורה הי' הלומד משיג מן התורה רק כפי כח שכלו, כיוון שכל עניין הלימוד הייתה מצד כוחו ויכולתו של האדם. אך ממעמד מתן תורה ואילך, מכיון שהשי"ת נתן לנו את עצמותו בתורתו, הנה כל לומד, באיזו דרגה שיהי', אינו מקבל איזו הארה מחכמתו ית', אלא נעשה מחובר וקשור בהשי"ת עצמו על ידי לימוד התורה.

בכך יובנו דברי המדרש (שמות רבה פל"ג, א) על הפסוק "ויקחו לי תרומה" – "אמר הקב"ה לישראל, מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה", ומשלו משל מ"מלך שהייתה לו בת יחידה", וכאשר נשאת לאחד מן המלכים וביקש אותו מלך לקחתה עמו לארצו, ביקש ממנו המלך "זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם".

ובנמשל, הרי בתורה הקדושה נמצא הקב"ה בעצמו, כלשון המדרש רבה (פל"ג, ו) "הקב"ה נתן תורה לישראל, ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים, הוי ויקחו לי תרומה", וע"י לימוד התורה "אותי אתם לוקחים" (ל' התנחומא אמור יז), שהרי "אנא נפשי כתבית יהבית", וממילא בכל מקום בעולם הזה הגשמי שנמצאים בו ישראל, הרי כאשר לומדים תורה נמצא גם הקב"ה עמם באופן תמידי.

התקשרות אל הצדיק – על ידי לימוד תורתו

והנה אמרו רז"ל "צדיקים דומים לבוראם" (רות רבה פ"ד, ג. ב"ר פס"ז, ח. ועוד), ומובן, שמעין מה שנתן הקב"ה את עצמו בתורתו, על דרך זה הוא גם בנוגע לצדיקים ונשיאי ישראל, שמשתדלים ללכת בדרכי הבורא ית' ולהתדמות אליו, ולכן כאשר הם מחדשים בתורה, הנה על ידי יגיעתם בלימוד התורה בכל כחות נפשם עד כדי מסירת נפש, הרי הם מכניסים את עצמם בתוך תורתם.

וכמו שמצינו בנוגע לרעיא מהימנא, משה רבינו, שעליו אמרו חז"ל (מכילתא בשלח טו, א. שמור"ר פ"ל, ד) שאף על פי שהתורה "תורת אלקים היא", מכל מקום "נקראת על שמו שנאמר זכרו תורת משה עבדי", וזאת לפי ש"נתן נפשו על התורה". וכן אמרו חז"ל (ע"ז יט, א) בנוגע ללומדי תורה בכלל ש"בתחילה נקראת [התורה] על שמו של הקדוש ברוך הוא ולבסוף נקראת

על שמו שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה" ומפרש רש"י "נקראת על שמו - של אותו תלמיד שטרח בה, כדכתיב 'ובתורתו' דמשמע של כל אדם".

ונמצא, שאף דרכם של צדיקים כן היא, שמוסרים נפשם על התורה עד כדי כך שמכניסים את עצמם בתוך תורתם.

ממילא, כאשר לומדים ומתייגעים בתורתו של הצדיק, נעשה קשר לא רק עם תורתו וחכמתו של הצדיק, אלא מתחברים בזה עם הצדיק בעצמו, משום שהוא עצמו "נמצא" בתוך תורתו. ועל דרך מה שאצל הקב"ה ע"י לימוד התורה "אותי אתם לוקחים" כביכול, כן הוא אצל הצדיקים ההולכים בדרכי השי"ת ומתדמים אליו, שמוסרים נפשם ממש על תורתם עד שמכניסים נפשם בתוך תורתם, ולכן ע"י תורתם "לוקחים" אותם בעצמם.

"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו"

יתר על כן:

בנוגע ללימוד התורה בכלל, מבואר בספר התניא (פ"ה) שע"י שהאדם מתייגע ומתעמק בשכלו להבין דבר תורה "לאשורה על בורי", ו"לומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים", הרי עי"ז נפעל "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש בכל צד ופינה".

"השתטחות" על ציון הצדיק כשנמצא בריחוק מקום - על ידי לימוד תורתו!

אמרו חז"ל (יבמות צו, א) "כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר", ואיתא במאור עינים (לקוטים למס' שבת בתחלתו) בשם הבעש"ט ש"אפשר לומר כי זה בחי' השתטחות על קברי הצדיקים, כי דיבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו ("אין זיין תורה ליגט ער מיט זיין גאנצע עצמיות"), וזה הלומד, בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא ושפתותיו דובבות בקבר כו".

ועפ"ז יש לפרש מ"ש במשה רבינו "ולא ידע איש את קבורתו" (ברכה לד, ו) "אותן שעומדים למעלה נדמה להן למטה, למטה נדמה להן למעלה" (סוטה יד, א) - שאף אחד (לא העומדים למטה ולא העומדים למעלה) לא לקח העצמיות שלו ("קבורתו"), והיכן נמצא הוא בעצמו (כמ"ש (ברכה שם) "ויקבור אותו") - ה"ז בתורה, כדאיתא בזהר (ח"א כו, ב) "קבורתא דיל" משנה".

ענין זה נוגע במיוחד לאלה שמסיבות שונות אינם יכולים לילך על הציון הק' - שידעו, שלימוד תורתו הוא בדוגמת ענין ההשתטחות.

ומבואר שם שיחוד זה בא מצד תכונת השכל, שכאשר השכל מבין דבר שכלי, הדבר מתאחד עם נפש האדם באופן מיוחד, שלא מצינו כמותו בעוד אופני התאחדות הקיימים בדרך כלל.

ומעתה מובן, שכאשר האדם מתייגע בתורת הצדיק, הרי עי"ז נפעל "יחוד נפלא שאין כמוהו" עם הענין שלומד, ומכיון שכנ"ל, הצדיק הכניס עצמו בתוך תורתו, הרי עי"ז נפעל "יחוד נפלא" עם הצדיק עצמו.

וזהו הביאור בדברי רבינו הזקן נ"ע שנזכרו לעיל, שגם לאחר הסתלקותם מן העולם הגשמי, הרי מי שזוכה ומתייגע בתורתם של הצדיקים זוכה לקשר עם הצדיק עצמו, ש"רוחו עומדת בקרבנו ממש", שהרי תורתו "נקראת על שמו", והצדיק הכניס עצמו בתוך תורתו, ועל כן בלימוד התורה נפעל קשר עם הצדיק עצמו.

ב. העוסקים בתורת הצדיק מתעלים יחד עמו

"אני הולך השמימה והכתבים אני משאיר לכם"

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע אמר טרם הסתלקותו (בב' ניסן תר"פ) "איך גיי אין הימל און די כתבים לאז איך אייך" – אני הולך השמימה, ואת הכתבים אני משאיר לכם (מכתב זקני החסידים – נדפס באגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א עמ' קיג).

ויש לעיין במשמעות ביטוי זה, שלכאורה מה נתכוון לחדש בכך שמשאיר את כתביו, הלא מה שכתביו נותרים בארץ הגשמית הוא דבר הפשוט.

ויש לבאר בזה:

הובאו לעיל דברי המדרש על הפסוק "ויקחו לי תרומה" – "אמר הקב"ה לישראל, מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה", ומשלו משל מ"מלך שהייתה לו בת יחידה", וכאשר נשאת לאחד מן המלכים וביקש אותו מלך לקחתה עמו לארצו, ביקש ממנו המלך "זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם".

ויש לבאר עומק המשל והנמשל:

בהיות הנשמה למעלה תחת כסא הכבוד לא היו לה ניסיונות כלל, אמנם בירידתה לעולם נתלבשה בגוף גשמי, והרי היא מוקפת בעניינים שאינם מצד הקדושה, וכאן בעולם הזה מוטל עליה התפקיד לעבוד עבודתה בקידוש וזיכוך ענייני העולם.

ומתעוררת השאלה, במצב זה שהנשמה נמצאת רחוקה מאור הקדושה, "השמים שמים לה" והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז), והנשמה ירדה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא" (ע"פ לשון חז"ל – חגיגה ה, ב), כיצד ניתן להבטיח שהנשמה תצליח למלא את תפקידה מבלי להכשל בענייני העולם?

והמענה לכך הוא, שבשביל זה נתן הקב"ה את התורה, ואזי בכל מקום ומקום שנמצא יהודי, הנה על ידי שלומד תורה, "אותי אתם לוקחים" (כמו שנתבאר לעיל בארוכה), והקב"ה

נמצא עמו יחדיו – "אדור אתכם", שהרי ע"י תורתו "נמכרתי עמה". וכאשר נמצא הוא יחד עם הקב"ה, יכול לעמוד בכל הניסיונות ולמלא את תכלית בריאתו ושליחותו בעולם.

"שנפטרינ מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי ציבור"

והנה, מצינו אצל משה רבנו, הרועה הנאמן של בני ישראל, שלפני עלייתו השמימה דאג לצאן מרעיתו, וביקש מאת השי"ת "פקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה וגו'" (פינחס כז, טז), וכפי שפירש רש"י (שם טו) "להודיע שבחן של צדיקים שכשנפטרינ מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור", משה רבנו לא חשב על עצמו, אלא דאג אך ורק לצאן מרעיתו.

וכן הוא גם בנוגע לצדיקים בכלל, נשיאי ישראל, שהם בחינת "אתפשטותא דמשה שבכל דרא" (תקנ"ז תס"ט – קיב, רע"א. קיד, רע"א), בחינת משה רבנו שבכל דור, שגם הם בשעת פטירתם מן העולם אינם חושבים על עצמם, אלא לכל לראש אודות צאן מרעיתם, לוודא ולהבטיח שיומשך להם כל המצטרך עבורם.

ועפ"י יש לבאר עומק דברי אדמו"ר הרש"ב נ"ע קודם הסתלקותו, "הנני הולך השמימה והכתבים משאיר אני לכם":

כאשר הצדיק עומד להיפטר מן העולם, הרי עלולה להתעורר שאלה אצל תלמידיו וההולכים בדרכיו, דבשלמא בימים שהצדיק חי בעלמא דין, אזי גם אם התלמיד לא יודע בעצמו כיצד עליו להתנהג, הרי נשיאי ישראל מפרשים ומבארים ומורים את הדרך בה ילכו, ולהיותו קשור עם הצדיק אזי ילך לבטח דרכו. אך כאשר נשיאי ישראל אשר לאורם נלך "הולכים השמימה", כיצד אפשר לתבוע ממנו למצוא את דרך המלך, מלכו של עולם?

אך הצדיק קודם פטירתו, הנה כאמור אינו חושב על עצמו אלא על צאן מרעיתו, ועל כך אמר כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע "הנני הולך השמימה והכתבים אני משאיר לכם":

גם לאחר הסתלקותו מן העולם אין לתלמידיו ליפול ברוחם מכך שהצדיק כבר אינו נמצא ביניהם בעולם הגשמי, שכן גם לאחר עלייתו השמימה יימצא הוא איתם ע"י כתביו, שהרי גם הצדיקים מכניסים כל עצמיותם בתורתם, והלומד את תורת הצדיק מתקשר ומתחבר עם הצדיק עצמו.

ומעין מה שנתבאר למעלה שהקב"ה שולח את נשמת היהודי לעולם הגשמי, ובכדי שתוכל להצליח בעבודתה בעולם השפל נתן עצמו בתורה, באופן שיהודי נמצא תמיד עם השי"ת, על דרך זה הוא גם אצל הצדיקים, שעל ידי שהניחו עצמם בתורתם דואגים המה שימשיכו התלמידים לעלות בדרך העולה בית א-ל.

"אף כאן עומד ומשמש"

יש לומר יתירה מזו, שגם החלק הראשון של מאמרו – "הנני הולך השמימה", קשור עם טובת תלמידיו צאן מרעיתו, שגם עלי' זו אינה פירוד וריחוק מהם, אלא קשורה עמהם ועם טובתם:

בנוגע למשה רבינו אמרו חז"ל "מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש" (סוטה יג, ב), שגם בהיותו בשמי רום הרי הוא עומד ומשמש את צאן מרעיתו, וכן הוא בנוגע לרועי ישראל בכלל, כלשון כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע (אגרות קודש שלו עמ' קמא) בנוגע לצדיקים, ש"גם בהשיבם נפשם אל חיק אביהם שבשמים", הנה "לא יפרדו מעל צאן מרעיתם".

ועפ"ז יש לבאר עומק הביטוי "הנני הולך השמימה והכתבים אני משאיר לכם", שלמרות שהצדיק "הולך השמימה", ושם גופא עולה בעלי' אחר עלי', מכל מקום נשאר קשור ומאוחד עם צאן מרעיתו, על ידי שלומדים בכתביו, גם בדרגות הנשגבות שהגיע אליהן, ותלמידיו מקבלים ממנו מאותן הדרגות הנשגבות.

כלומר, כיון שהצדיק מכניס עצמו בתורתו, הרי ע"י הכתבים לא זו בלבד שנשארים קשורים עם הצדיק כפי שהי' לפני פטירתו, אלא יתירה מזו, ע"י הכתבים אפשר לקבל מן הצדיק גם כפי שהוא "הולך השמימה" – בכל העליות שעולה. כי בכל מקום שהצדיק עולה, נשאר קשור עם צאן מרעיתו.

וזהו עומק הביאור בביטוי "הנני הולך השמימה", דכיון שחושך הגלות מתגבר משנה לשנה, וכדי להתגבר על חושך הגלות יש צורך בכחות גדולים ואדירים יותר, לכן עולה הצדיק השמימה, ושם גופא עולה הוא בעילוי אחר עילוי, ואז הכח שנותן לצאן מרעיתו הוא באופן נעלה יותר, שהרי ע"י הכתבים אפשר לקבל את הבחינות שאליהן עולה הצדיק, בעילוי אחר עילוי, ונמצא שעלייתו השמימה היא גופא בעבור צאן מרעיתו ולטובתם.

והנה, השפע שמשפיע הצדיק לתלמידיו אינה רק השפעה רוחנית, כי אם גם השפעה גשמית. וכמו שמצינו אצל משה רבנו, שבזכותו נמשך לבני ישראל המן – לחם מן השמים, וגם הבאר וענני הכבוד שנסתלקו בפטירת אהרן ומרים חזרו בזכותו של משה (תענית ט, א). יתר על כן, ההשפעה הגשמית צריכה לעבור דווקא על ידי הצדיק, עד כדי כך שכאשר טען משה רבנו "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה" (בהעלותך יא, יג), הראהו הקב"ה שגם השפעת הבשר צריכה להיות ע"י משה רבינו דוקא (ראה תורת מנחם ח"א ע' 128, ושי"נ).

וכשם שהוא בחייו כן הוא גם לאחר הסתלקותו, שהוא "עומד ומשמש" ומשפיע לבני ישראל שפע בגשמיות וברוחניות.

אמנם, השפעות אלו צריך שתהי' להן איזו אחיזה בגשמיות, בעניין גשמי ומוחש, וגם זה נפעל ע"י ש"הכתבים" משאיר הצדיק בעולם הזה, שמכיוון שבחידושי תורתו הוא מכניס את עצמו, כנ"ל, ממילא הכתבים הם הדברים שנשארים בעולם הגשמי גם אחרי ההסתלקות, וממילא הלומד את תורתו מתקשר עם הצדיק בעצמו, וזוכה לאותן השפעות גשמיות ורוחניות שמשפיע הצדיק גם בעת ש"עומד ומשמש" במרום.

וזהו הדרך בה הצדיקים ממשיכים להשפיע לתלמידיהם, וזאת על ידי לימוד תורתם שבה "הניחו" את עצמם, וגם מי שלא זכה להכירם בחייהם יכול לזכות לזה, שהרי כנ"ל, הם עצמם מונחים ונמצאים בדברי התורה שחידשו.

”שפתותיו דובבות בקבר”

ביאור תשוקתם של דוד המלך ואמוראים קרושי עליון שיהיו שפתותיהם דובבות בקבר, המעלה בזה והמשלים מ”קונדיטון” ו”חמר עתיק”, ובמה נשתנו אלו שביקשו במיוחד שיאמרו שמועה מפיהם

לפעול התעלות בצדיק למעלה ולמטה

והנה, לפום ריהטא, החידוש שנפעל כשאומרים דבר שמועה של תלמיד חכם בשמו הוא רק בנוגע לגופו של הת”ח הנשאר בקבר, שע”י אמירת השמועה ”שפתותיו דובבות בקבר”, אך בנוגע לנשמת הת”ח לא נאמר כאן דבר.

והי אפשר לומר שאכן אין חידוש בנוגע לנשמת הת”ח, שהרי נשמתו בלאו הכי בעולם הבא, כי למד תורה בחייו, והחידוש המיוחד שנפעל ע”י אמירת דבר שמועה מפיו הוא שגם בנוגע לגופו זוכה לזה ש”שפתותיו דובבות בקבר”.

אמנם, באמת יש להוכיח שהפעולה היא בשני העולמות, שע”י אמירת דבר שמועה של ת”ח משמו בעולם הזה, הרי זה גורם חידוש אצל הת”ח, הן בישיבה של מעלה וגם בקבר.

דהנה, בגמ’ שם הביאו ענין זה כפירוש על דברי דוד המלך בתהלים (סא, ה) ”אגורה באהלך עולמים” ותמה רב ”וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים”? ועל זה הביאו הענין שת”ח שאומרים שמועה בשמו שפתותיו דובבות בקבר.

ובפירוש ענין זה, איך מתורצת תמיהתו של רב ”וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים” ע”י ש”שפתותיו דובבות בקבר”,

איתא בגמ’ (יבמות צו, ב) שפעם אחת אמר ר’ אלעזר שמועה ששמע מר’ יוחנן, אך לא אמרה משמו, והקפיד ר’ יוחנן. ובהמשך הגמ’ איתא ”ורבי יוחנן, מאי טעמא קפיד כולי האי, דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים, וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקב”ה, רבונו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה (שהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי. רש”י), דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת”ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות (נעות), לשון דבר שמרתיח ומבצבץ. רש”י) בקבר”.

ובהמשך שם: ”אמר ר’ יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא, מאי קראה, וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים, ככומר (כלי שמניחין בו ענבים עד שמתחממין, ויינו נוח לצאת. רש”י) של ענבים, כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב (היין רוחש ונע ויוצא למעלה. רש”י), אף תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעוה”ז שפתותיהם דובבות בקבר”.

מועילה ששפתותיו בקבר יהיו דובכות, על אחת כמה וכמה שתועיל גם לנשמתו, שהיא שייכת בעיקר לשמועה זו, והיא היא הלומדת תורה, שבוודאי דובכת בישיבה של מעלה באותו זמן.

וכן גם משמע מפשט דברי הגמ' שאמירת השמועה פועלת שגר בשני עולמים, שהלומד הוא זה שפועל אצל בעל השמועה שיהי' דר בשני עולמות, והחידוש הוא שבכדי לדור בעולם הזה בלבד אפשר בחיים הגשמיים והפשוטים, וכדי לדור בעולם הבא בלבד אפשר על ידי תורה ומעשים טובים, אבל בשביל לדור בכ' עלמין זהו דווקא על ידי שחוזרים שמועה בשמו, ואז הרי זה פועל שידור בשני העולמים כאחד. ונמצא, שאמירת השמועה היא הפועלת שידור בשני העולמות.

ופשט זה בדברי התוס' גם מוכח מזה שכתבו התוס' "כשנשמתו בישיבה של מעלה", דאם הכוונה שנשמת הת"ח גרה בעולם הבא בלאו הכי, לא הי' לו להזכיר "ישיבה של מעלה" אלא הי' צריך לכתוב "כשנשמתו בעולם הבא", ומזה שהזכיר "ישיבה של מעלה" בדוקא, משמע שבא לפרש שבשכר שלמד תורה מלפנים, וע"י חזרת שמועתו נתעורר ענין זה עתה, הרי "שכר מצוה מצוה", ומושיבין אותו עתה בישיבה של מעלה.

וכעין זה מצינו מאמרי חז"ל רבים (הובאו בקונטרס 'חנוך לנער' לכ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע עמ' 32) שבשעה שכן עושה דבר טוב שהאב הנפטר גרם לזה, מקבל האב שכר למעלה. ומבן נלמד גם לתלמיד, שכאשר הוא חוזר דבר שמועה בשם רבו, הרי בשכר זה שהרב גרם לזה מקבל הרב שכר מיוחד באותה שעה גם בעולם הבא.

כתב התוס' (ד"ה אגורה - יבמות צו, ב) "אגורה באהלך עולמים - כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו נעות בקבר כאילו מדברות, נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמים", והיינו שמדובר באותו ת"ח שב"שעה אחת" גר בשני עולמים, שנשמתו בישיבה של מעלה, ושפתותיו נעות בקבר.

אמנם בפירוש רבינו גרשום על מאמר זה (בכורות לא, ב) פירש שאי אפשר "לדור בשני עולמות ביחד אלא זה דובכות, כלומר שאומרים הלכה משמו בעולם הזה ושפתותיו דובכות בעולם הבא", ומשמע שמפרש שהדירה בשני עולמות היא בשני אנשים שונים, שבעולם הזה קאי על שפתי אומר השמועה, ובעולם הבא על מי שנאמר בשמו.

ונמצא, שלפירוש רבינו גרשום עיקר החידוש של אמירת דבר שמועה בשמו של הת"ח הוא בעולם הבא, דכאשר נאמרת השמועה בעולם הזה, נפעל חידוש גם אצל נשמת הת"ח, שע"י אמירת השמועה שפתי הת"ח דובכות בעולם הבא ואומרות שמועה זו גופא.

ועפ"ז יש לומר שכן הוא גם לפירוש התוס', שהפירוש בזה ש"בשעה אחת דר בשני עולמים" אינו רק שכשהוא נמצא בעולם הבא בלאו הכי הרי הוא דר גם בעולם הזה ע"י ששפתותיו דובכות בקבר, אלא שגם זה שהת"ח ימצא בזמן חזרת השמועה בישיבה של מעלה הוא חידוש מיוחד שנפעל ע"י חזרת השמועה מפיו בעולם הזה, שאומר אז השמועה בישיבה של מעלה.

ודלא הדברים ק"ו, דהרי עיקר לימוד התורה שייך לנשמה, ואם אמירת שמועתו

ונמצא שעצם השמועה משול ליין, והפלפול נמשל לקונדיטין.

ולכן, חד אמר "כהדין דשתי קונדיטון", שהתועלת בחזרת השמועה הישנה עוד פעם בקבר ובעולם הבא הוא עניין הפלפול שבשמועה, שהרי ה"עיון ופלפול בעמקי ההלכות, שזהו ודאי דבר שאין לו גבול וקץ, כדכתיב ארוכה מארץ גור" (קו"א להל' ת"ת לאדמו"ר הזקן רפ"ג), וזוהי התועלת לתלמיד חכם בחזרת שמועתו שוב, כי אז ימצא בה שכל וסברות וטעמים חדשים, בדוגמת הפלפלין שביין שמוסיפים בו טעמים ועומקים.

וחד אמר, שבשביל התענוג שבחזרה אין צריך דווקא לאותם החידושים, שכן גם כשחוזר על סברתו הישנה באותה שמועה, הרי הוא מתענג ומרגיש בטעמה של הסברה. וכדוגמת יין ישן שגם לאחר ששתהו הרי טעמו בפיו זמן רב ומתענג בו.

מי נתאווה שיהיו שפתותיו דובבות בקבר

והנה, את הבקשה והקפידא אצל צדיקים שיהיו "שפתותיו דובבות בקבר" מצינו בדברי חז"ל אצל ארבעה: דוד המלך, רבי יוחנן, רב ששת ורבי יצחק.

דוד המלך הלא הוא שביקש "אגורך באהלך עולמים" – שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה.

רבי יוחנן הוא זה שהקפיד על שלא אמרו שמועה בשמו, ופירשו בגמ' שהי' זה מפני ענין זה ש"כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר" (יבמות שם).

בין "קונדיטון" ל"חמר עתיק"

והנה ענין זה הובא גם בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"ב סה"א), ובהמשך לזה איתא שם "ר' חנינא בר פפאי ור' סימון, חד אמר כהדין דשתי קונדיטון, וחרנה אמר כהדין דשתי חמר עתיק אף על גב דהוא שתי ליה טעמי בפומי", היינו, שאחד מהאמוראים האמורים הביא משל מהשונה "קונדיטון" שהוא יין "שמערבין בו דבש ופלפלין" (פסיקתא דר"כ פסקא בחודש השלישי, הובא בערוך), ורעהו הביא משל אחר, מהשונה יין ישן, שגם לאחר השתי' נותר הטעם בפיו של השונה.

ענין זה הובא גם בירושלמי שקלים (ספ"ב) ולפני שני המשלים נוסף "מה הנאה לו", ונמצא דשני המשלים באו לבאר איזה תועלת יש לת"ח בזה ששפתותיו דובבות בקבר, וע"ז הובאו שני משלים.

ובמפרשים שקו"ט לבאר החילוק בין שני המשלים (ראה קרבן העדה לירושלמי שקלים שם, הקדמה לס' עמק שאלה למהרמ"ד מהורונסטייפל, ועוד), ויש לבאר:

שאלת הירושלמי היא, שכיוון שכבר אמר את החידוש בהיותו בעלמא דין, מה תועלת יש לו ללמוד שוב בשיבה של מעלה וכן בקבר את אותו החידוש?

ועל זה מתרץ בשני אופנים:

דהנה, בכל שמועה שאומרים, ישנה עצם השמועה, ויש הפלפול שבשמועה. דעצם השמועה הוא דבר שיש לו קצבה וגבול, משא"כ הפלפול הוא דבר שאין לו קץ.

ומצינו בדברי חז"ל (מסכת סופרים פט"ו ה"ז) "המשנה כיון והש"ס כקונדיטין",

יבקשו תורה מפיהו" (חגיגה טו, ב), ומכיוון שהשתוקק דוד שיוודע שנמחל עוונו, רצה שיאמרו שמועה מפיו, שעל ידי זה יודע שדומה הוא למלאך ה' צבאות ונמחל עוונו.

ועל פי ביאור זה יש ליישב גם נוסחת הספרים בירושלמי:

דהנה, בירושלמי (ברכות שס) הביאו גם כן את הדרשה "אמר דוד אזכה שיהו דברי נאמרין על שמי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות", ומטעם ד"כל האומר שמועה משם אומרה שפתותיו רוחשות עמו בקבר", ובהמשך לזה מובא בירושלמי, ש"פריצי הדור" הקניטו את דוד ו"היו הולכין אצל חלונותיו של דוד ואומרים לו דוד אימת יבנה בית המקדש", ונתכוונו שמחכים שימות, שהרי הודיעו הקב"ה שאין המקדש נבנה בימיו, ואף על פי כן אמר דוד "אני שמח בלבי" כפי שנאמר (תהלים קכב, א) "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך". ולכאורה קשה מהי השייכות בין הסיפור על פריצי הדור לזה שהי' דוד רוצה שיאמרו שמועה משמו. ולחומר הקושיא כתב בפ"י הס' חרדים דלא גרסין לי, אבל בכל הספרים שלנו איתא.

ועל פי האמור יתיישב היטב, כי הקב"ה אמר לדוד שהסימן על מחילת אותו עוון יהי' בבניין בית המקדש כמובא למעלה, ונמצא אפוא שהדברים שייכים זה לזה, כי שניהם מורים על מחילת עוון דוד: תחילה מובא ענין אמירת שמועות בשמו, שזה מוכיח שדומה למלאך ה' ונמחל עוונו, ובהמשך לזה מובא זה שהי' דוד שמח בבניין בית המקדש, "בית ה' נלך", כי זהו אות גם מַמְעֵלָה על מחילת העוון שהרי הוא הזמן שבו יודע על ידי הקב"ה שנמחל עוונו, ואין צריך לשבש גירסת הספרים בירושלמי.

אודות רב ששת מסופר בבכורות (לא, ב) שר' אידי אמר שמועה מפיו שלא בשמו והקפיד על כך רב ששת, ומבארת הגמרא שקפידתו של רב ששת הייתה משום שחפץ שיאמרו שמועה זו מפיו דווקא, בכדי שיהיו שפתותיו דובבות בקבר.

ועל רב יצחק מסופר בזהר (ח"א ריז, ב) שביקש מרבי יהודה "כד תימא מלי דאורייתא, ותדכר מאינן מלין דאנא אמינא, דתימא לון משמי, בגין לאדכרא שמי", היינו שכשיזכיר דברי תורה שלו, יאמר את הדברים בשמו דווקא.

ויש לבאר מדוע דווקא בארבעה גדולי עולם אלו מצינו את הבקשה וההקפדה שיאמרו שמועות משמם, ויהיו שפתותיהם דובבות בקבר:

דוד

בנוגע לדוד המלך מצינו שהשתדל ביותר לידע שמחל לו הקב"ה על עוונו, ועוד זאת שרצה שידעו כל ישראל שנמחל לו העון, וכפי שדרשו חז"ל בשבת (ל, א) "אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם מחול לי על אותו עוון, אמר לו מחול לך, אמר לו עשה עמי אות בחיי, אמר לו בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע, כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה בזה. כיון שאמר ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך, מיד נענה. וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון" (וראה גם סנהדרין קז, א).

דהנה, הורו חז"ל "אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו אל

ולפי זה תומתק שייכות שתי הבקשות של רבי יצחק, שיאמרו שמועה מפיו ושילמדו את בנו תורה, כי שניהם מענין אחד באו, לשלול את החסרון במי שלא הניח בן כמותו.

רב ששת

אודות רב ששת איתא בגמ' (פסחים סח, ב) שהי' "כל תלתי' יומין מהדר לי' תלמודי' כו' ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי (שמחי נפשי. רש"י), לך קראי לך תנאי (בשבילך ולצורךך שניתי וקריתי. רש"י)".

ומבואר על זה בכתבי האריז"ל (שער הגלגולים סוף הקדמה ד. ס' הגלגולים פ"י) שנשמת רב ששת הייתה בראשונה בגוף התנא בבא בן בוטא, ואז הייתה עבודת נפשו בשלימות ולא הי' חסר לו כי אם דבר מועט, ולכך נתגלגלה נפשו שנית בגוף רב ששת.

והנה, עיקר השכר מהתורה ומצוות שעשה רב ששת הי' עבור נפשו בלבד ולא לגופו, כי בזמן התחי' תחזור הנפש אל הגוף הראשון שבו עסק בתורה ומצוות רוב הצריך לנפשו, וממילא עיקר השכר יהי' בגוף בבא בן בוטא ולא בגופו של רב ששת.

ולכן הי' רב ששת אומר "חדאי נפשאי", שהשמחה בקיום התורה ומצוות הייתה רק בנפשו, אך הגוף הי' עצב שכן השכר לא יהי' לו (ע"ש בארוכה כל פרטי הביאור).

ועפ"ז יש לבאר מה שביקש רב ששת שיאמרו שמועה מפיו כדי שיהיו שפתותיו דובכות בקבר, שהרי מה שעיקר השכר הוא לנפש ולא לגוף הוא רק בשאר תורה ומצוות, משא"כ העניין ד"שפתותיו דובכות בקבר"

רבי יוחנן

אודות רבי יוחנן מסופר בגמרא (ברכות ה, ב. ב"ב קטז, א) שמתו עשרת בניו, והנה מצינו בגמרא (ב"ב שם) "כל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה", ואמרו שרבי יוחנן ששכל את בניו הי' אומר "כל שאינו מניח תלמיד" כו', היינו שמי שאין לו בנים צריך להעמיד תלמיד הראוי ליורשו בכדי שלא ימלא עליו הקב"ה עברה.

וממילא מובן שהשתדל ביותר שיאמרו שמועה מפיו, ואז נראה שהעמיד תלמידים ראויים.

רבי יצחק

מעין מה שנתבאר גבי רבי יוחנן יש לומר גם בעניינו של רבי יצחק, דהנה בזוהר שם איתא שביקש ר' יצחק מר' יהודה כמה דברים: א. שיאמרו שמועתו בשמו (כנ"ל). ב. "דתזכי ליוסף ברי באורייתא", שילמד את בנו תורה (וכן ביקש ממנו דבר שלישי, ע"ש), ובהמשך הזוהר שם (קיה, א) איתא שאמר אביו של ר' יצחק לבנו "דעד כען ברך לא זכי באורייתא", והיינו שבנו לא זכה ללמוד תורה עד אז.

והנה, בגמ' ב"ב שם, בהמשך למה שדרשו שמי שאין לו בן הקב"ה מלא עליו עברה, אמרו עוד שמי שלא הניח בן "כמותו" נאמרה בו מיתה (משא"כ כשהניח בן כמותו נאמרה בו רק "שכיבה").

ועפ"ז מובן מה שביקש רבי יצחק שיאמרו שמועותיו בשמו, והוא בכדי לשלול עניין המיתה, שהרי התלמידים קרויים בנים, ויהי' זה בדוגמת "בן כמותו".

רוח לנשמת הצדיק הנעשה על ידי זה, ומי לנו גדול מדוד המלך ע"ה, והוא השתוקק וביקש מרבש"ע שיהי רצון מלפניו שיאמרו שמועה מפיו ועי"ז יגור בשני עולמים, היינו שיהיו שפתותיו דובכות כו', ומובן גודל הזכות שלומדים תורת הרב שבזה פועלים שיהי' דר בשני עולמים בעולם הבא וגם בעולם הזה.

וקרוב לומר, שכשם שפעל על ידי אמירת השמועה משמו של הצדיק שיהי' דר בשני עולמות, הרי מידה כנגד מידה, שמי שפעל את אמירת השמועה בשם הצדיק, וזיכה אותו שיהי' דר בשני עולמים, שכרו הוא ג"כ בשני העולמות - הן בגשמיות והן ברוחניות, ברוב טוב גשמי ורוחני.

בעולם הזה, שייך דווקא באותן שפתיים שדיברו את אותם דברי תורה, וא"כ פשיטא ששפתי גוף רב ששת יהיו דובכות כשיאמרו דבר תורה מפיו, ולא שפתי גוף בבא בן בוטא, ולכן השתדל הוא בפרט שיאמרו שמועה מפיו.

וזה שאמר רב ששת "חדאי נפשאי" דווקא, קאי על תלמוד תורה ש"ז, שהרי הי' אומר כן על מה שהי' "מהדר לי' תלמודי", משא"כ מה שיאמרו שמועה מפיו הוא מה שלמד תורה לתלמידיו והם יחזרו אח"כ השמועה מפיו].

גודל הזכות באמירת שמועה בשם הצדיק

היוצא מכל זה, רום ערך ענין זה של "שפתותיו דובכות בקבר", ובגודל הנחת

משה בצוותא עמנו - על ידי לימוד תורתו

ענין זה מרומז ב"תורה צוה לנו משה" - "צוה" מלשון **צוותא** וחבור (ליקוטי תורה בחוקתי מה, ג) - שע"י תורתו מתקשר משה עמנו, ובמילא, קשורים אנו עמו בכל העליות שלו, כיון שהכניס את עצמותו בתורתו.

נשיאי ישראל מוותרים על "סימן יפה לו"

ביאור מה שמצינו בכמה צדיקים שהסתלקו במוצאי שבת, אף על פי שאינו "סימן יפה", והוא מחמת שמבכרים טובת צאן מרעיתם על פני טובת עצמם

אודות הסתלקותו של אדמו"ר הזקן זי"ע (בשנת תקע"ג) כתב נכדו אדמו"ר הצמח צדק זי"ע, "במוצאי שבת קודש דשמות, כ"ג אור לכ"ד טבת, כחצות שעה י"א, נשבה ארון הקודש מאור ישראל משיח ה' כו".

ויש לתמוה:

אמרו חז"ל (כתובות קג, ב) "מת בערב שבת סימן יפה לו, במוצאי שבת סימן רע לו", וביאר רש"י שהמעלה במיתה בערב שבת היא משום "שיכנס למנוחה מיד".

ואם כן, מדוע הדגיש אדמו"ר הצמח צדק את היום בשבוע של הסתלקות אדמו"ר הזקן, שהרי לכאורה הרי זו הדגשה לגריעותא, עניין של "סימן רע", והי' לו להסתפק בציון היום בחודש ותו לא.

עוד זאת מצינו, שלא אדמו"ר הזקן בלבד נסתלק במוצאי שבת, אלא גם אדמו"ר מוהרש"ב זי"ע נסתלק במוצאי שבת קודש (ב' ניסן תר"פ), וכשבנו כ"ק מו"ח אדמו"ר (מוהריי"ץ) נ"ע מציין זאת, מדגיש שאביו נסתלק "במוצאי" ויקרא אור ליום א' שני בניסן תר"ף בשעה כו' (חנן לנער ע' 16), וגם כאן צריך ביאור, מדוע מדגישים שההסתלקות היתה במוצאי שבת, הרי לכאורה "סימן רע לו".

וצריך, אפוא, לומר שיש עניין מיוחד דווקא בהסתלקות במוצאי שבת, על אף שעל כך אמרו בגמרא "סימן רע לו", וכפי שיתבאר¹.

*

כאשר מדייקים בלשון הגמרא אודות מעלת הפטירה בערב שבת, עולה שהמעלה היא בשייכות לנפטר עצמו - "מת בערב שבת סימן יפה לו", וזאת משום "שיכנס למנוחה מיד".

אמנם, כאשר מדובר בצדיקים רועי ישראל, הנה עיקר מחשבתם ושאיתם אינה על עצמם וטובתם, אלא דואגים על מצבם של בני ישראל, וכתורת הבעש"ט (הוספות לכתר שם טוב ס"ג)

1. יש להעיר שאף רבינו זי"ע עצמו נסתלק במוצאי שבת קודש פרשת קרח - אור לג' תמוז תשנ"ד (כקביעות שנה זו). המערכת.

שאמר בקשר למנהיגי ישראל "אתם נשיאי ישראל, שמניחים על הצד תורתכם ועבודתם בשביל טובת הרבים", וממילא לצדיקים אין משנה ונוגע מה יהי' "סימן יפה לך", ואין הם חומדים לעצמם את מעלת "מת בערב שבת", כי, אדרבה לטובת צאן מרעיתם ישנה מעלה דווקא בהסתלקות במוצאי שבת, כדלהלן.

ביאור העניין:

איתא בתניא (אגרת הקודש סי' כח. וראה שם סכ"ז וביאורו), ש"בעת פטירת צדיקי עליון עובדי ה'", הוא "עת רצון המתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה", ו"מאיר חסד ה' מעולם עד עולם על יראיו, ופועל ישועות בקרב הארץ לכפר על עון הדור אף גם על הזדונות" כו', משום ש"כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו", ועולה שהסתלקות הצדיק הוא זמן השפעה וגילוי עצום בעולם הזה.

והנה, במוצאי שבת, מתחילה העבודה דימות החול, וזקוקים ביותר להשפעה ועזר מן השמים. וכן מצינו שבמוצאי שבת הנשמה היתירה מסתלקת וזקוקים לסיוע ולנחמה, וכפי שמצינו שצריכים אז בשמים "מפני הנפש יתירה שהיתה לו ממנוחת שבת, והוא מצטער עכשיו כשהלכה אותה מנוחה ממנו ומריח בשמים כדי לישב נשמתו (תר"י על הרי"ף ברכות לח, ב), ומצד הירידה שיש אז לענייני העולם אומרים "אל תירא עבדי יעקב" (ראה לקוטי תורה בלק עב, ב).

ומשכך, הנה במוצאי שבת הוא זמן שבני ישראל זקוקים מאוד לאותו גילוי נעלה ש"מאיר חסד ה' . . ופועל ישועות בקרב הארץ".

ולכן, אף שהמסתלק בערב שבת ניחא לך יותר, שנכנס למנוחה מיד, מכל מקום נשיאי ישראל, שבעיקר חושבים לא על העליות שלהם, אלא דואגים על מצבם של בני ישראל, וגם בעת הסתלקותם לא יעזבו צאן מרעיתם - ניחא להו יותר לוותר על טובת עצמם, והכל בכדי שה"מוצאי שבת" של צאן מרעיתם יהי' בתכלית העילוי.

שינוי בכל העולם כולו!

מפורש בגמרא - נגלה דתורה - "תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעוה"ז שפתותיהם דובבות בקבר", כלומר, כאשר יהודי לומד הלכה ברמב"ם אפילו כ"קטן", הוא קורא את ההלכה ויודע את הפירוש הפשוט - פוסקת הגמרא שעיי"ז שפתותיו של הרמב"ם דובבות בקבר!

והגע עצמך: יהודי הנמצא בחוץ-לארץ ולומד הלכה ברמב"ם - פועל הוא שהרמב"ם מניח את כל עניניו ב"גן עדן", ומטריח את עצמו לבוא למטה, לעוה"ז התחתון, במקום מנוחתו של הרמב"ם - בטבריא שבארץ הקודש (אחת מ"ד" ערי הקודש" שבארץ הקודש עצמה) ושם - שפתותיו דובבות בקבר: לולי זאת - יתכן שהרמב"ם כותב ואינו מדבר, אמנם, עיי"ז שאומרים דבר שמועה מפיו (לימוד הלכה ברמב"ם) - אזי שפתותיו של הרמב"ם דובבות בקבר, כלומר, תנועת השפתיים הגשמיים כבעת הדיבור!

ויש להוסיף, שמכיון ששפתותיו דובבות בקבר - נעשה שינוי באויר שמסביב לשפתיים, ועיי"ז נעשה שינוי בכל האויר שבכל העולם:

טבע האויר - כפי שהטביע בו הקב"ה - שכאשר נעשית תנודה בחלק מסויים שבו, הנה תנודה זו גורמת לתנודות נוספות באויר שמסביב, וכן הלאה, עד שנגרמת תנודה בכל האויר שבכל העולם כולו.

דבר גוש, כמו אבן וכיו"ב - כשנעשה שינוי באבן זה, לא נעשה שום שינוי באבן אחר הנמצא בהפסק מקום. אמנם, באויר - הטביע הקב"ה (לא נס, כי אם דבר טבעי) שכל שינוי בחלק מסויים באויר, פועל על האויר שבכל העולם.

ובנדו"ד: כאשר שפתותיו של הרמב"ם דובבות בקבר - נעשה שינוי באויר שמסביב לשפתיים, ובמילא, נעשה שינוי בכל האויר שבכל העולם כולו, ומובן גודל העילוי שבדבר - שבכל העולם כולו ישנה פעולה והשפעה מתנועת שפתותיו של הרמב"ם!

ומי פעל כל זאת - "קטן" שלומד הלכה ברמב"ם!

לעילוי נשמת
הרה"ת אלטר אהרן שמואל
ב"ר צבי ע"ה
לואיס
נלב"ע ביום ג' תמוז ה'תשע"א
תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת המשפיע
משלוחי כ"ק אדמו"ר לאה"ק
הרה"ח שלום דובער
ב"ר חיים שניאור זלמן ע"ה
שור
נלב"ע ביום ג' תמוז ה'תשנ"ג
תנצב"ה
נדפס ע"י משפחות שור, סגל,
קמינצקי, בייץ, רוזנפלד,
ווינברג, סטילדמץ.

לעילוי נשמת
הרה"ת מנחם מענדל
בן ר' יהודא הלוי ע"ה
שעכטער
נלב"ע ג' תמוז ה'תשע"ה
תנצב"ה

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
ר' משה ב"ר אברהם ע"ה
חזן
נלב"ע ביום כ"ט סיון ה'תשע"ז
תנצב"ה
נדפס ע"י בנו הרה"ת אברהם
וזוגתו מרת רבקה
ומשפחתם שיחיו חזן

לזכות

הת' צבי הירש שי'
לדגל הכנסו לעול המצוות בשעטו"מ
ביום כ"ה תמוז ה'תשפ"ה

יה"ד שיגדל להיות חסיד, ידא שמים ולמדן
לנח"ד הוריו וכל משפחתו שיחיו

*

נדפס ע"י הוריו
הרה"ת שמואל וזוגתו מרת בתיה שיחיו
חיטריק

לעילוי נשמת
הגה"ח הרה"ת ר' יהושע זעליג
ב"ר שניאור זלמן ע"ה
פלדמן
ראש ישיבת תו"ת בכפר חב"ד
נלב"ע ביום כ"ה תמוז ה'תשנ"ו
תנצב"ה
נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמות
הרה"ת אליעזר אלימלך ע"ה
בן יבלחט"א ר' ניסן שי'
מינעל
נלב"ע ד' תמוז ה'תשמ"ח
ת נ צ ב ה
גרפס ע"י ולזכות הוריו
הרה"ת ר' ניסן חזקוני מרת רייזעל שיחיו מינעל

לעילוי נשמת
הרה"ת אליעזר אלימלך ע"ה
בן יבלחט"א ר' ניסן שי'
מינעל
נלב"ע ד' תמוז ה'תשמ"ח
ת נ צ ב " ה
נדפס ע"י ולכות הוריו
הרה"ת ר' ניסן חזקוני מרת רייזעל שיחיו מינעל